

ARS POETICA – Puškinův památník 1966-2011

Soutěž v recitaci a zpěvu děl ruských autorů v ruském jazyce existuje v Českých zemích a na Slovensku nepřetržitě již více než čtyřicet pět let a je nejstarší evropskou soutěží a přehlídkou v uměleckém přednesu v cizím jazyce.

Nebyla založena na něčí pokyn, ale přirozeně vznikla v době, která tomu přála. Vznikla z obliby ruské kultury, ze školních akademií a z Lidových kurzů ruského jazyka, kde se při výuce zpívalo a recitovalo. Inspirací k poetickému názvu soutěže byly první verše Puškinovy básně, parafrázující Horatiovo Exegi monumentum: “ Já postavil si památník, jenž přečká říše... “ Byl to dobrý nápad poznávat ruskou kulturu prostřednictvím uměleckého slova a hudby – ostatně žádný národ není dost velký, aby jej nemohly obohacovat kultury jiné. V 70. a 80. letech dvacátého století se Puškinova památníku každoročně v Československu účastnilo více než půl milionu soutěžících. To jsou velká čísla! Ať už to bylo z povinnosti, nebo z potěšení, byla za tím ohromná pozitivní energie. Účinkujících, ale především jejich učitelů, nebo spíš "naučitelů". Mnozí z nich byli a jsou také divadelníky, muzikanty a výtvarníky – osvícenými kantory. Právě jim je věnován tento sborník – aby se nezapomnělo. Mladým je věnován také – aby se vědělo a třeba i pokračovalo. A prosíme o shovívavost, protože tento sborník je vůbec prvním českým pokusem o mapování soutěže, o vzpomínku a jistě shrnutí. Přizval jsem k němu: učitelku ruského a českého jazyka, spoluautorku učebnic ruštiny Pojechali Mgr. Klaudivii Eibenovou z Ostravy, jejíž žáci více než čtyři desítky let se zúčastňují i vítězí v národních a celostátních soutěžích, za její vítězíci žáky Matěje Kaloče, za ty, kteří jejich vystoupení posuzovali - PhDr. Jaroslava Vávru, CSc., moudrého předsedu porot, emeritního pedagoga FF UK Praha a také dlouholetého předsedu České asociace rusistů. Sám jsem si přidělil roli vypravěče.

Mgr. Jiří Klapka

předseda ČAR, člen České rady

Česko-ruské společnosti a Prezidia MAPRJAL

První školní kola Puškinova památníku organizovala na košickém gymnáziu středoškolská profesorka Nina Tjutčevová. *) Později jako okresní a krajská metodička se podílela na rozšíření soutěže po východním Slovensku. První celoslovenské kolo se konalo v roce 1959 a celostátní soutěž byla vyhlášena Ústředním výborem Svazu československo-sovětského přátelství (SČSP) a Ministerstvem školství a kultury ve školním roce 1966/1967, pod názvem

Puškinův památník-Rossiana

Rok 1967 byl vůbec rokem eskalace ruské kultury v Československu i ve světě. Například v oblasti populární hudby přední příčky světových hitparád obsadila nová aranžmá ruských tradicionálů např. Dorogoj dlinnoju (Those were the days my friend), Volga, Volga (Carneval) nebo Kaťuša (Kazačok) a samozřejmě i u nás téměř všichni přední zpěváci populární hudby měli v repertoáru ruské (sovětské) písně. Hudební Divadlo Rokoko dokonce nastudovalo program Rokokokoktejl v ruštině. Začátkem léta 1968 zněla na festivalu původní české a slovenské tvorby Bratislavská lyra nově složená píseň ve stylu ruské romance Tulipán, v podání Ivana Krajíčka a Marta Kubišová zvítězila s písní Cesta, ve které se zpívalo

o harmonice: *Už nikdo neví, kdo ji hýčkal na rukou, chlubil se její perletí, k přečtení není ani nápis azbukou, kdopak ví, kdo písně na ní skládal...*

Srpnová invaze států Varšavské smlouvy do Československa nadlouho poznamenala zájem o ruskou kulturu. Z desítek tisíců účastníků soutěže Puškinův památník jich zbylo několik stovek a jen velmi pomalu se dařilo učitelům ruštiny získávat nové recitátory a zpěváky.

K. Eibenová: *Začala jsem učit v roce 1966 a recitační soutěž Puškinův památník mě provází mimo mateřských dovolených každoročně až do dnešních dnů. Začalo to tak.*

Jako učitelka jazykové školy jsem byla zvána do poroty obvodních a městských kol soutěže. Bez osobních zkušeností, bez kantorských zkušeností. Legrace to byla náramná! S mnohdy těžce skrývaným údivem jsem sledovala, jak se chlapeček bije do prsou a tvrdí - „...ja kommunist“, holčinka převrací oči ke stropu a téměř před omdlením rozhodí ručkama a šeptne - „...ja tvoja“... Byla jsem ale jako porotkyně shovívavá. Vybavovala jsem si sebe sama v největší roli svého školního divadelního života - v roli Julia Fučíka! Pro své žáky jsem básně volila také špatně. Vsázela jsem sice na text přiměřený věku a jazykové obtížnosti, ale dlouhý. Čím delší, tím lepší. Ruština byla na úrovni, ale poslech začal po pěti šesti minutách unavovat. Nepoučila jsem se a další rok chybu zopakovala. A opět jsem se domnívala, že pátým místem je mým žákům křivděno, že porotci nejsou objektivní. Ještě že jsem mlčela! Učila jsem už čtvrtý rok, když za mnou přišla zástupkyně ředitele, že mám ve skupině dceru známé ostravské ruštinářky Libuše Halamové, ta že si dceru připravila do PP. Holčička s copánky stála ve sborovně vedle ní a já ji vyzvala, ať tedy kousek z Balady o památníku předvede. Báseň byla poplatná své době, ale dodnes slyším Lenčin hlas, naprosto civilní přednes, vnímala jsem mimořádný cit pro vyjádření myšlenky, všestranně kultivovaný projev... I v rušném prostředí sborovny se projevila výrazná osobnost děvčátka. Nepřerušila jsem ji, nešlo to. Byla jsem vyvedena z míry. Jak to, že jsem to dřív nepozorovala?! A kolegyně mi řekla, že jí běhal mráz po zádech.

Měla jsem štěstí. Líba Halamová mě přes svou dceru navedla, nač se mám při vedení dětí zaměřovat. U Lenky jsem zažila, co to je při dětské recitaci prožitek. Uvědomila jsem si, jakých chyb jsem se při přípravě svých recitátorů dopouštěla. Největší byla ale ta, že jsem potlačila osobnost dítěte. Lenka Halamová jako žákyně ZŠ vyhrála celorepublikovou soutěž celkem třikrát, stejně tak později pokračovala i její sestra Dana.

Texty na míru jsem vybírala pro jednotlivce pečlivě tak dlouho, dokud mi pod psaným slovem nezazněl jejich hlas. Děvčatům muselo sdělení „sedět“. Bavily jsme se o jednotlivých verších-obrazech-myšlenkách tak dlouho, dokud z dětských úst zněly zcela samozřejmě a z projevu bylo patrné, že vědí, co a proč sdělují, a že to světu odhalují právě ony.

Děti, které se chtěly úspěšně zúčastnit PP, bylo hodně. Zájemci si byli vědomi, že než vyjde vítěz ze školního kola, je za ním spousta hodin. Nebylo v mých silách věnovat se všem. Když si dnes čas od času přečtu, jak děti byly kdysi nuceny se do soutěže hlásit, tak mohu říci, že moje zkušenost je opačná. Nebylo lehké odmítat všechny zájemce a slibovat, že příští rok... Právě zájem dětí mě přivedl k práci s kolektivy. Měly mít jen do deseti členů. Tak jsem nejčastěji vedla kolektivy dva - mladší a starší. A pár dětí navíc jako hudební doprovod. Motivace zájezdu do Prahy je velká síla a děti uvěřily, že práce přináší výsledky, navíc silný zážitek po vítězství v jednotlivých kolech je stmeloval. Když první žákyně na mém novém působišti vyhrála ústřední kolo, dozvěděla jsem se, že vyhrávají pouze mimořádně talentovaní jedinci. Tak jsem si ty mimořádně talentované začala „vyrábět“ z těch, kteří chtěli. Moje soutěžní skupiny byly jakýmsi vzorkem průměrné třídy; jedničkáři, ale i ti, kteří měli nejraději přestávky. Pro některé žáky byl úspěch v Puškinově památníku jediným úspěchem za dobu školní docházky. Tím více se snažili. Díky této soutěži si uvědomili, že prací jsou schopni něčeho dosáhnout a mít z ní radost. Vzpomínám na Mirka, který byl schopen zabloudit i na scéně. V zájmu kolektivního úspěchu ho ostatní navigovali. Na vysvědčení měl na první straně

čtyřky, na druhé pochvalu za vítězství v ústředním kole. Vzpomínám si na slzy jeho matky. Nebo Tánička! Ta se strašně styděla promluvit, ale plakala, že vystupovat chce, tak jsem vymyslela, že nebude uvolněně recitovat, ale v pozoru může se zavřenýma očima, ať nevidí publikum, řvát, co má síly, : „Бабушка Хенила, рыбу ловила, поймала карася, вот и сказка вся.“ Při každém vystoupení měla potlesk na otevřené scéně a po čase se z ní stala hvězda se správným sebevědomím. Povzbuzeni postupem do vyšších kol se všichni stávali uvolněnější v projevu a projevovali se osobitě. A o tu osobitost jsem stála. Žádná spartakiáda, ale ukaž, co je vlastní tobě.

Nejlehčí pro mne a zároveň nejtěžší pro děti bylo připravit pásmo se začátečníky. Metodiku nácviku výslovnosti jsem měla detailně promyšlenou a s každým novým kolektivem jsem jen obměňovala texty, na kterých jsem ji učila. Ale děti si ruštinu osvojovaly každé svým tempem, neznala jsem je a nevěděla, co kdo může. Někteří měli „hluch“, tak musely nastoupit tabulky, aby viděli, jak mají vyslovovat, někdo nebyl schopen se svižněji pohnout v rytmu... Základ vystoupení byl každé čtyři roky stejný - na základě lidové poezie - nejčastěji to byly Небылицы, pomocí rýmu, rytmu, pohybu a humoru nám po ústním jazykovém kurzu vyšlo něco, s čím se dalo vystoupit. PP mi sloužil jako záminka naučit základy jazyka co nejlépe. Nikdy nácvik něčeho jen pro samu soutěž. Vystoupení mělo dokázat, že i ruštinou se můžeme bavit.

V prvních ročnících soutěže Puškinův památník nebyly určeny kategorie a vedle sebe vystupovali recitátoři i zpěváci, sólisté, soubory i sbory. V české části soutěže se od roku 1976 oddělila sborová vystoupení – vznikla samostatná soutěž Písně přátelství. Puškinův památník byl postupně rozdělen na oblast slovního projevu s kategoriemi sólové recitace a kolektivní vystoupení – do 10 členů a oblast hudebného projevu – sólo, duo, trio. Rozdělen byl i věkově – základní, střední a vysoké školy. Organizaci soutěže a přehlídek měly na starosti komise ruského jazyka při okresních, krajských výborech i při Českém ústředním výboru SČSP a jejich odborné sekce. Dlouholetou obětavou předsedkyní Sekce Puškinova památníku byla Marie Novotná-Zelenková, autorka několika učebnic ruštiny pro základní školu, která vedla kolektiv připravující národní kola soutěže a přehlídky.

J. Klapka *K ruské literatuře a vlastně i k Puškinovu památníku mě přivedlo hlavně to, že pocházím z pražských Dejvic. Někteří moji spolužáci měli ruské babičky, což byly ženy našich legionářů nebo ruských emigrantů. Moje vlastní babička se s těmito dámami přátelila a já v jejich rodinách poznával jinou než tu oficiální ruskou kulturu. Na návštěvách jsem se setkával se srdečnou pohostinností, se zvláštními buchtami, ve kterých proti našim zvyklostem bylo maso, houby či zelí, se zvláštními červenými polévkami, ale hlavně se zdvořilostí, vzdělaností, noblesou a atmosférou nějakého zvláštního tajemství. Věčné světlo pod ikonostasem, vůně tenkých svíček zapalovaných o svátcích, nostalgické písně ze starého gramofonu a také opravdový zájem citlivě naslouchat druhým a pomáhat. S ruskou kulturou jsem se poprvé potkával asi jinak než většina mých vrstevníků. A také jsem recitoval česky i rusky, zpíval po klubech, hrál divadlo a pár let jsem byl vedoucím studiového Divadla Iris, kde jsme mimo jiné uvedli starý ruský text, objevený prof. Světlou Mathauserovou Balada o Vasiliji Zlatovlasém, králevici České země.*

Na soutěži Puškinův památník mi byla sympatická myšlenka, že prostřednictvím jazyka originálu se člověk lépe přiblíží ke kultuře národa, že text v autorově rodném jazyce je přetavován a sdělován divákům optikou české mentality, českého naturelu, českého způsobu interpretace témat. A český přístup k interpretaci je samozřejmě v mnohém odlišný od tradičního přístupu ruského. Zajímalo mne nastudování textu současně v ruštině i v češtině pro porovnání dispozic, možností, odlišností, rytmu, melodie i malebnosti obou jazyků.

Později jsem byl svědkem jedinečných vystoupení divadla poezie ze ZŠ Třebíč vedeného Jaroslavem Dejlem, která vítězila v českých i ruských recitačních soutěžích.

Na organizaci národního kola soutěže Puškinův památník – Rossiana v Domě sovětské vědy a kultury jsem se poprvé podílel v květnu 1981 a v listopadu téhož roku jsem byl dramaturgem koncertu vítězů, který se konal v Mahelově divadle v Brně (nyní Národní divadlo Brno). Vedle špičkových amatérských interpretů zde vystoupila řada předních profesionálních umělců mezi nimi Marta Drottnerová a Vlastimil Harapes v nezapomenutelném pas de deux z Chačaturjanova Spartaka.

V srpnu 1982 se v pražském Paláci kultury (dnes Kongresové centrum) konal V. Mezinárodní kongres rusistů MAPRJAL, kde se na samostatném koncertu představili nejlepší čeští a slovenští účastníci Puškinova památníku společně s vítězi hudebních soutěží Písně přátelství a Melódie přátelství. Strhující dojem z koncertu podtrhla i technika – šlo o jedno z prvních použití aidoforu v Československu - snímání interpretů a současné promítání ve zvětšeném formátu na zadní projekci. Jedinečnost mládí, upřímnost i artistnost účinkujících, umocněné zvětšením, vyzvaly k dlouhotrvajícímu potlesku ve stoje. Nadšení a dojatí účastníci kongresu zahrnuli mladé umělce květy a dárky. Úspěch koncertu přispěl k dalšímu rozvoji soutěže – k rozšíření o samostatnou kategorii kolektivních vystoupení středních a vysokých škol, přinesl možnosti a prostředky k pořádání metodických seminářů i mnohá pozvání k vystoupení, zejména ze Sovětského svazu. Od prvních ročníků soutěže byli její nejlepší účastníci zváni na Svátky poezie – Puškinské dny, probíhající zejména v Michajlovském, později také v Moskvě, v Leningradu, ve Vladimíru a na dalších místech, setkávali se s recitátory a zpěváky s dalších zemí, rozšiřovaly se kontakty mezi našimi a ruským divadelníky, nové verše a písně přivázeli studenti ze stáží v Sovětském svazu.

K. Eibenová *Jedno jediné kolektivní vystoupení se vymklo mé zásadě - žádná válka v ústech dětí. Bylo to pásmo, na kterém jsem dřela snad nejvíc. Při jeho posledním zhlédnutí jsem ale zapomněla, že se dívám na své žáky. Mrazilo mě. Byli krásní, předávali poselství, byli přesvědčiví.*

Po vítězném vystoupení v roce 1984 nás oslovila tehdejší zástupkyně ředitele Pobočky Institutu A.S.Puškina v Praze doc. Světlana Vladimirovna Feninová. Pochválila mé žáky a slíbila zaslat v Rusku dosud nepublikovaný materiál. Za nějaký čas přišlo více než třicet stran textu. Nejméně na hodinu a rozhodně ne pro sedmáky. Doprovodný dopis vysvětlil, že básně byly dlouho po válce tzv. vytaženy ze šuplíku. Byly to literární pokusy deseti sedmnácti až dvacetiletých kluků ze Sibíře - padlých ve 2. světové válce. Jak mně se do toho nechtělo! Pak jsem narazila při čtení na úryvek, který se zavrtá do mozku a nepustí se.

...

*Они ушли не долюбив,
Не докурив последней папиросы.*

...

Nejdříve jsem životopisy zkrátila jen na tři údaje - jméno, v kolika letech a kde padli. Nad věkem se musel zarazit každý, místa bitev byla známá. Pak jsem z jejich výpovědí vybírala části, kterým by jen o pár let mladší recitátoři rozuměli a uměli je i podat. A začalo sestavování nového kolektivu. Chtěla jsem jen kluky. Problém byl i v tom, že někteří měli jiné zájmy, někteří zájemci v mé osmé-deváté třídě mutovali, a tak jsem se musela poohlídnout i ve skupinách, ve kterých jsem ruštinu nevedla. Při každém suplování jsem obcházela kluky, nechala je opakovat verš a snažila se zachytit, jestli neuslyším něco osobitého. Jedenáctku dobrovolníků jsem našla už v říjnu. Kluci v bílých košilích, černých kalhotách, jedna dívka, za každého padlého růže do vázy a melodie Bulata Okudžavy na kytaru. Docentce Feninové tak

záleželo na provedení, že za námi do Ostravy přijela. Vzpomínala, jak si se spolužáky přidávali léta, aby je vzali do armády, jak kluci po prvním pochodu v bagančatech měli zkrvavené nohy, co sama zažila za války, jak se její spolužáci z války nevrátili. Byla sugestivní, kluci přestali tzv. recitovat, byli věcní, opravdoví. Úplně jinak znělo:

...

*Война - совсем не феерверк,
А просто трудная работа,
Когда , пыхтя от пота,
Вверх по пахоте
Скользит пехота.*

...

Při samotném ústředním kole byli kluci hodně nervózní. Po každém výstupu konkurence, jsem domluveným znakem dávala najevo, že vše je pro ně na dobré cestě. Pro jejich klid jsem sepnula ruce i při vystoupení největších „rivalů“ z Brna. Měli všechny prvky, které jsem uplatňovala sama a které měl i můj mladší kolektiv. Radost ze slova, pohyb i s tancem, z pásma čišel optimismus. Tušila jsem, že vyhraji.

Přesto při vystoupení svých jsem poprvé a naposledy zapomněla, kde jsem a že k těm na podiu mám nějaký vztah. Ztělesňovali kluky, po kterých zůstaly jen ty verše. Moji, pro mě nejlepší, byli druzí. Přišlo tehdy za mnou několik mně neznámých lidí. Říkali, že byli překvapeni obsahem veršů, způsobem podání. Že v klucích mám poklad. Věděla jsem to také a byla ráda, že verše, které mladí krásní lidé napsali před více než čtyřiceti lety, oslovili ústy mých žáků posluchače i toho květnového dopoledne roku 1985.

Repertoár v soutěži Puškinův památník se vyvíjel společně s dobou. Do pozadí postupně ustupovaly vážné texty, jistá sošnost, patetičnost a vynucovaná angažovanost byly nahrazovány radostí z tvorby a humorem. V hudební oblasti měly od začátku 80. let své místo písně Bulata Okudžavy i Vladimíra Vysockého, romance a lidové písně z repertoáru Žanny Bičevské, vedle klasiky zněly i rockové úpravy zhudebněné poezie, cikánské písně a populární hudba. Na interpretaci měl vliv rozvoj amatérských i profesionálních studiových divadel - Divadla na provázku, Ypsilonky, poetika režisérů Petra Scherhaufera, Jozefa Bednárika a Petra Lébla. Velmi inspirativní byla hostování ruských studiových divadel zejména Divadelního studia MGU s režisérem Jevgenijem Slavutinem, ale i studia U Nikitské brány a Na Jihozápadní. V té době vznikla na Pedagogické fakultě UK Praha zajímavá diplomová práce o Puškinově památníku, kterou napsala a obhájila Jiřina Marková-Havránková.

Součástí každého ročníku soutěže byly **metodické a rozborové semináře**, kde se opakovaně hovořilo o hlavním kritériu pro hodnocení účinkujících, kterým je výběr repertoáru vzhledem k věku a možnostem interpreta. Účinkujícím jsme říkali: vyberte si text, který je vám nejbližší, hledejte situaci, mluvte pravdu, poslouvejte se, mějte emoce. Vedle těchto seminářů se hlavní organizátor soutěže SČSP podílel na organizaci literárních a divadelních seminářů a to zejména ve spolupráci s pobočkou Institutu ruského jazyka a literatury A.S. Puškina v Praze (FIRJAP), kde působila řada odborníků a zajímavých osobností – rád vzpomínám na docentky Irinu Alexandrovnu Ušakovu, Inge Borisovnu Sokolovu, Světlanu Vladimirovnu Feninu či prof. Niolu Merkene.

Samostatnou kapitolu, nebo alespoň odstavec, si zaslouží nezapomenutelné a mezinárodně uznávané osobnosti - literární vědci prof. Galina Maximovna Šlonská z Krasnojarska a doc. Alexej Segejevič Pechtěrjev z Kalugy. Jejich strhující vystoupení umocněná zpaměti recitovanými ukázkami prózy i poezie a samozřejmě unikátní a objevené informace o ruských

umělcích, o nových osobnostech i o těch zapomenutých, netušené souvislosti a zaujatý přednes fascinovaly posluchače po celém Československu. Pro představu - zájem o vystoupení prof. Šlonské byl takový, že když na divadelním semináři ve Svitavách (1988) byla zařazena její přednáška z důvodu jejího zaneprázdnění na půlnoc – bylo nabito. Po vystoupení pokračovala prof. Šlonská nočním vlakem na Slovensko. Kromě přednáškových turné Galina Maximovna u nás publikovala v letech 1985-1989 několik repertoárových sborníků k soutěži Puškinův památník. Doc. Pechtěrjev zahájil svou misi cyklem přednášek Bílá místa v ruské literatuře. Stejnomený sborník vydal poprvé jako cyklostylovaný samizdat v roce 1989. **)

Zájem o ruskou kulturu u nás rostl od roku 1985 v souvislosti s nástupem Gorbačovovy Perestrojky a na této vlně se těšily pozornosti i další aktivity SČSP organizované v Čechách a na Moravě - soutěž pěveckých sborů Písň přátelství (od roku 1977) a zejména Divadelní přehlídka ruských a sovětských divadelních her ve Svitavách – amatérští divadelníci (od roku 1972) a v Mostě (od roku 1987) – profesionální divadelníci. Vznik přehlídek většinou souvisel s oslavami výročí Velké říjnové socialistické revoluce (VŘSR), ale hlavní příčinou vzniku mostecké divadelní přehlídky byly problémy, které měli čeští divadelníci s uváděním aktuální a kritické sovětské dramatiky. Divadlo Na provázku problémy se schvalováním sice vtipně vyřešilo tak, že uvedlo cyklus nazvaný Scénické čtení z literatur národů Sovětského svazu a inscenovalo dramatisace knih, které běžně vycházely v Lidovém nakladatelství, ale tento model se nedal použít všude. Proto vznikla přehlídka pořádaná SČSP a Svazem českých dramatických umělců (SČDU). A nikdo z okresních či krajských funkcionářů si nedovolil pochybovat o inscenaci, která prošla takovou „požehnanou“ přehlídkou.

Situace se odrážela ve výběru textů také pro Puškinův památník. Například na jaře 1989 zvítězila v národní přehlídce skvěle inscenovaná Zadornovova satira „Vážený soudruhu generální tajemníku, píší Vám obyvatelé malého městečka, kde jste byl na pracovní návštěvě“ v podání kolektivu Variace gymnázia z Otrokovic. Profesorka Věra Kramářová kombinovala kolektivní psaní dopisu s písničkou *V sele malom Vaňka žil, Vaňka Taňku poljubil* - studentky byly půvabné, studenti komediálně rozpustili a výsledek byl dokonalý. Jen funkcionáři se ptali – jak to tedy vlastně je: ještě se usmíváme, nebo už se vysmíváme?

V létě 1989 udělal tehdejší nejvyšší krajský funkcionář na Festivalu Jiráskův Hronov veliký skandál. Odešel z poměrně bezzubé inscenace Horká sprcha Vladimíra Majakovského a následně zakázal uvádění her tohoto autora v celém Východočeském kraji. To se dotklo i divadelního festivalu ve Svitavách, který se konal v polovině listopadu 1989. Poslušně se tedy nehrál Majakovskij, ale bez problémů byly uvedeny hry do té doby zakazovaných ruských autorů.

Následující události, rušení výuky ruského jazyka a zejména systematická činnost politiků a sdělovacích prostředků výrazně snížily zájem veřejnosti o ruskou kulturu.

*) Nina Tjutčevová, rozená Kolupajevová (1908-1985) středoškolská profesorka (Košice), později vedoucí metodička ruského jazyka Východoslovenského kraje.

**) Tiskem vydala Masarykova univerzita Brno - A.Pechtěrjev, J.Klapka: Bílá místa v ruské literatuře (1991,1992) a Ruská literární emigrace v Československu (1993).

K.Eibenová *Jsem ráda, že moji žáci nemají zábrany mluvit na ulici rusky a ve vlaku ochotně sdělují, že jedou na přehlídku v ruské recitaci. Doba se mění, lidé reagují přívětivě. První léta po revoluci byla pro výuku ruského jazyka až záštiplná. Když jsem si přišla pro své žáky před školu na odpolední vyučování a zavolala: „Ruštináři, pojd' me!“, udělala se ulička a ozvaly se*

posměšky. Pak jsem je raději svolávala slovy: Holčičky, chlapečci!“ Usmívali se všichni. Víím, že shovívavě nade mnou. Ale těm mým dali pokoj. Posměch je přešel úplně, když kolektivny reprezentovaly ve Vídni, dvakrát po týdnu na festivalu ve Španělsku.

ARS POETICA – Puškinův památník

Na národních přehlídkách se od poloviny 80. let dařilo zaznamenávat zajímavá vystoupení na video. Se záznamy se dále pracovalo na odborných seminářích, které organizovalo Česká asociace ruštinářů (ČAR) spolu s SČSP. Při společném vystoupení českých a slovenských delegátů na VII: kongresu MAPRJAL, který se konal 10.-17. srpna 1990 v Moskvě 1990, byl promítnut sestřih vystoupení a nabídnuta možnost uskutečnění Mezinárodní přehlídky v recitaci a zpěvu děl ruských autorů v Československu. Návrh byl velmi dobře přijat a na přání představitelů Asociácie rusistov Slovenska (ARS) bylo pro konání prvního ročníku stanoveno město Martin, sídlo národního kulturního sdružení Matica slovenská. První zajímavá zkušenost s prezentací soutěže Puškinův památník na Západě se uskutečnila již koncem srpna 1990 nedaleko Hamburгу na mládežnickém táboře se zajímavým názvem Experiment für eine humane Erde – Aktion perestrojka. Účastníci z Východní Evropy, většinou studenti nebo absolventi VŠ, mezi sebou komunikovali rusky a protože byli vybaveni podobnými životními zkušenostmi, pobaveně akci nazývali Pionýrský tábor pro odrostlé hippies.

V pokynech pro nový ročník Puškinova památníku se počítalo s novou situací - ruský jazyk přestal být povinným předmětem, dostal se na úroveň jednoho z cizích jazyků. Název soutěže se rozšířil na ARS POETICA – Puškinův památník, bylo umožněno interpretovat díla ruských autorů i v dalších jazycích a finále mělo přehlídkový charakter. Na mezinárodních přehlídkách, z nichž první se opravdu uskutečnila v Martině v září 1991, však účinkující vystupovali rusky. Následovala řada projektů, z nichž se nejlépe osvědčila spolupráce s polskou soutěží nazvanou Na východ od Bugu a účast českých a slovenských recitátorů a zpěváků na mezinárodních přehlídkách v Salzburгу, Vídni, Barceloně. Kolobrzegu, Moskvě Bratislavě, ad.

K. Eibenová *Bylo toho dost, ale mohlo být víc, protože bylo dobře.*

To „dobře“ to jsou pro mne prchavé přítulné dojmy spojené s radostnou náladou všech zúčastněných a zpívajících v autobuse, s potleskem v různých sálech a sálcích, s vůní moře nebo starší vídeňské české školy, s nádhernou scénérií Salzburгу, vřelým přátelským přivítáním v Bratislavě nebo na semináři na Oravě, během Veronou i deštěm při druhém zájezdu do Vídne, teplem moře a písku v Peniscole, prohozenými slovy mezi těmi, kteří jsme se radovali, že jsme tam, kde jsme. Stáli jsme třeba na pobřeží v Monte Carlu, dokola jsme si opakovali, že jsme v Monte Carlu, jsme v Monte Carlu, jsme v Monte Carlu, šel kolem Jiří Klapka a dodal: „A s Puškiňákem!“ Peniscola trumfla zážitky z Vídne, Barcelona Peniscolu. Z Barcelony mám vůbec nejsilnější zážitek.

Třetí a závěrečný koncert po týdenním pobytu ve Španělsku 1995 byl na vysoké škole pro studenty rusistiky. Ve zdar této akce jsem vůbec nevěřila. Tady, v Barceloně, jsme totiž měli mít vystoupení v pátek v 19.00 hodin. Když jsem uviděla aulu, přála jsem si, aby přišla aspoň třetina diváků. Kolem půl sedmé se začali scházet studenti. Žádné protažené tváře, že je pátek večer! Usmívali se, na přivítanou se mezi sebou objali a políbili, mnozí mezi sebou mluvili rusky, protože místečko nezůstalo prázdné, tak mnozí stáli. A i v průběhu koncertu byli naprosto fantastičtí. V aule to burácelo po každém vystoupení, smích se ozýval na naprosto správných místech a já si dodnes pamatuji hřejivý pocit, že moji - kolektiv i jednotlivci - měli potlesk skandovaný. Teprve teď se chlubím, i když už to pravda dávníčko není. Ale tohle není ten největší zážitek. Ten nastal po koncertu.

Byli jsme smíšená česko-slovenská delegace od žáků základní školy po vysokoškolačky včetně. No a právě středoškolačky a vysokoškolačky zažily pocity hvězd první velikosti po úspěšném vystoupení. Španěle je obklopili a kavalířsky hlučně doprovázeli osvětlenými ulicemi města až do autobusu. Drželi je kolem ramen a úsměvy nešetřili. Pak mávali a mávali a v autobusu bylo dlouho ticho a ticho. Proč jsem nebyla na šedesát minut aspoň o pár desítek let mladší! Tohle se nedalo nafilmovat, tohle byl projev přátelství a forma ocenění od spřízněné ruštinářské obce.

Na první cestě do Španělska, konané na přelomu října a listopadu 1995, se zpívalo „*Když se nám tu netleská/ pojedem do Španělska/ uvidíte, co se bude dít...*“ a po návratu se opravdu dělo. Sdělovacími prostředky prošly zprávy o úspěchu mladých rusistů a zapůsobily tak, že zúčastnění učitelé byli oceňováni, dostávali hodiny ruštiny navíc a při dalších zahraničních cestách byly účastníkům poskytovány příspěvky na cestu z městských rozpočtů. Zájem o přehlídku se projevil i zařazením nové kategorie dospělých interpretů, která se ohleduplně nazvala – kategorie absolventů VŠ. Zahraniční prezentace festivalu se uskutečňovaly na všech mezinárodních kongresech MAPRJAL od Regensburgu (1994) po Šanghaj (2011), ale i v řadě významných rusistických konferencí, např. v Granadě, Washingtonu, na Jaltě či v Pekingu. Kde nebyla možná fyzická přítomnost účinkujících, byly využity videozáznamy pořízené při celostátních přehlídkách.

Na pomoc soutěžícím byly od prvních ročníků soutěže vydávány metodické sborníky. V 90. letech to pak byly zejména sborníky písní – na vydání se podílely Společnost přátel národů východu, později Česko-ruská společnost a Česká asociace rusistů, postupně vycházely překlady poezie – Lermontov, Pasternak, Cvetajevová, Mandelštam, Vysockij, Lebeděv. Na pomoc učitelům ruštiny byl organizován cyklus literárně hudebních programů Bílá místa v ruské literatuře, Ruská literární emigrace v Československu, od roku 1995 program Písň frontového šoféra, věnovaný ruské válečné lyrice, od roku 1999 program Oněginovo české putování, o českých překladech slavného románu... Téma přehlídky ARS POETICA-Puškinův památník bylo na programu všech celostátních rusistických seminářů, včetně ukázek nejzajímavějších vystoupení.

Významný podíl na rozvoji přehlídky měly nové cykly učebnic ruského jazyka. Učebnice pro střední školy Raduga vycházejí od roku 1996, od roku 2002 komplet učebnic Pojehali pro základní školy, který obsahuje čtyřicet devět ruských písní.

K. Eibenová *V dřívějších učebnicích ruštiny pro ZŠ bylo málo použitelných textů, z dalších pramenů vyhledávaná lidová poezie zněla v ústech dětí obzvlášť lehce a slunečně. Odbočím. Pokud moji vystupovali na nějakých veřejných akcích, seděla jsem v publiku, abych je viděla. Když je ohlašovali, mockrát jsem slyšela obdobu: „Zas ruština!“ Když skončili, tak stejní lidé tleskali a usmívali se.*

Výběr textu považuji za nejdůležitější. V cizím jazyku je to záležitost především učitele. Mnohdy jsem i pár let schovávala pěkný text pro jednotlivce. Až přišel ten pravý typ, který by myšlenku předal s plným souzněním. Minipovíděčka „Как я стал мамой“ čekala na nynějšího nositele Thalie Filipa Čapku asi pět let. Ich roli intelektuálního psa jsem si myslěla, že neudám, a udala! Příjmení Hany si už nepamatuji, ale z jejího vystoupení ve Vídni mám pěkný pocit ještě teď. A co jak broskvička krásná Bára Matušková a později její bratr šoumen Alexandr! Ti vešli na scénu a i cizí se na ně se zalíbením dívali. Markétě Stehlikové se tak zalíbilo na podiu, že vystudovala DAMU a má angažmá v Praze. Aničce Krayzlové jsem dávala texty, které byly napsány o ní, a ona využila možnosti předvést, jak vypadá slovní kulometná palba, jako středoškolačka si vybírala pohádky Puškina, Jeršova. Matěj Kaloč s Aničkou pro své dialogy měli vždy něco současného a humorného... Všichni tito jednotlivci a

*ještě několik dalších (dvě Markéty, dvě Hany, Martina, Natálie ...promiňte, nepamatuji si jména všech) se opakovaně dostali do nejvyššího kola, ale pro mou práci jejich individuální vystoupení bylo něco jako přídavek. Hlavní byly pro mne kolektivy dobrovolníků. Pro šestáky a vyšší ročníky jsem volila lidovou humornou prózu, delší lidové veršičky, nějaké lidové popěvky a také dějové vtipné umělé delší texty. „Людооѣда и принцессу или все наобором“ jsem několikrát uplatnila jako sólové i kolektivní vystoupení. Mám ten názor, že když se porotce začne nudit a tvrdit, že text už slyšel mockrát, tak má z poroty co nejdřív odejít. Děcko dorostlo do určitého věku, ono objevilo něco pěkného, předává to tak, jak umí. O to děcko se jedná, ne za každou cenu něco nového, aby porota nezívala. I se staršími jsem pracovala nejdříve individuálně, důsledně od každé hlásky, dřeli jsme intonaci, kterou znát nemohou, hledali polohu, ve které by vyzněli nejlépe, přirozeně. Starší jsem vybízela k vlastním pohybovým nápadům a pověřovala je pohybovým zpracováním svého sóla. Ve třetím roce výuky už chodili s hotovým plánem. Ctili rytmus veršů a byli schopni na ně i tancovat, zvlášť, když se jim zamlouvala slova. Mnohé říkanky si pod vlivem rytmu i sami zhudebnili. Jednou přímo v Praze. U Hradu začali pěkně nahlas zpívat *He жалела мама мыла...* a nově nacvičovat tanec, protože melodie je napadla právě teď.*

Jedinečnou inspirací pro naše interprety byla setkání s ruskými umělci – okouzlili mistři recitace Sergej Jurskij, Vasilij Lanovoj, Oleg Tabakov, Alexej Petrenko, nebo divadelní partnerka Vladimíra Vysockého Alla Děmidovová, vystoupení divadelních studií MGU, Petrohradské divadelní akademie, permského Divadla U mostu a divadelní dílny jejich režisérů Jevgenije Slavutina, Jurije Vasiljeva, Táni Ajzitulové či Sergeje Fedotova, který jako první zahraniční režisér získal Cenu Alfréda Radoka (2004). Událostí doby byla setkání s básníky Jevgenijem Jevtušenkem, Andrejem Vozněsenským, Junou Moric, nestorem sovětských básníků Sergejem Michalkovem, či nezapomenutelnými bardy Žannou Bičevskou, Bulatem Okudžavou, nebo Taťánou a Sergejem Nikitinovými.

Od počátku devadesátých let přijíždějí do angažmá v českých a moravských divadlech ruští a ukrajinští umělci, mnozí z nich se podílejí na přípravě účastníků našeho festivalu. Protože se jedná především o uměleckou soutěž, byla umožněna i účast žáků a studentů z ruský hovořících rodin, kteří zajímavým způsobem obohacují přehlídku a jejich setkávání s českými interprety přispívá k jejich integraci v českém prostředí. Na přehlídce znějí verše ruských básníků žijících v České republice Alexeje Pechtěrjeva, Ludmily Svirské Oleksije Zlenka a zejména Ljubov Vondrouškové a Marka Bljumentala, kteří recitátorům věnovali sbírky svých veršů. Paní Ljubov dokonce po několik ročníků přicházela každoročně s novou básnickou sbírkou. .

Ruské přísloví říká: Přítel poznáš, když s ním sníš kilo soli. A kilo soli se jí dost dlouho. Přehlídka zasáhla do života mnoha lidí – organizátorů, učitelů a zejména účastníků:

Puškinova památníku jsem se jako účinkující zúčastnil celkem devětkrát. Při svém vůbec prvním ročníku jsem byl ještě malý capart, sotva končící pátý ročník základní školy. Nejprve jsem začal chodit do kroužku ruského jazyka, který na škole vznikl a v němž jsme se ti, kdo měli zájem, začali připravovat na vystoupení v ruštině právě na soutěž Puškinův památník...

Na scénku se sešlo celkem osm děvčat, ale pouze jediný kluk – já. Takováto sestava byla po celé čtyři ročníky základní školy. A docela živě si pamatuji, jak při cestách do Prahy nás paní učitelka vždy oslovovala: „Holky...“, a říkala, že já, jakožto výrazně menšinové pohlaví, si budu muset zvyknout... Zvykl jsem si, zvykl jsem si i na to, že jsem povětšinou zastával role vypravěčů či lidojedů.

Poté, co se dobrá polovina celého kolektivu „rozprchla“ po různých středních školách a některým se dále nechtělo učit, jsme z původního počtu 9 kusů zůstali pouze 3 věrní mohykáni. Každoročně tak secvičujeme s Aničkou scénku, scénku z nekonečného repertoáru naší paní učitelky, která nikdy nepostrádá vtip či nadsázku a publikum (ať už rusky rozumí anebo ne) se zaručeně pobaví, Daniela Zárodňanská zpívá. Každoročně také jezdíme na ústřední přehlídku do Prahy, kde se můžeme porovnat v konkurenci účinkujících celé České republiky. Myslím však, že se v této silné konkurenci ani zdaleka neztrácíme. Kromě poznání ostatních „ruštinychtivých“ studentů ze všech koutů republiky, jsme také poznali důkladně i naši matičku Prahu – návštěvy rozličných míst, jakými jsou Petřín, Vyšehrad a Slavín, Pražský hrad, Karolinum a tak dále, zůstanou navždy v našich pamětech...

A o tom všem bychom si bez Puškinova památníku a bez naší skvělé paní učitelky, která s námi měla a stále ještě má trpělivost, mohli jen nechat zdát...

Matěj Kaloč, Ostrava, gymnázium Matiční, květen 2010

Pozn. red. Matěj se úspěšně zúčastnil celostátní přehlídky i podesáté a Daniela byla přijata na muzikálové herectví na JAMU do Brna.

Reportáž z jubilejní přehlídky 2011

Celostátní přehlídka 45. ročníku Festivalu v recitaci a zpěvu děl ruských autorů v ruském jazyce ARS POETICA - Puškinův památník se uskutečnila 6.5.2011 Ruské středisko vědy a kultury v Praze. Úvodní slovo přednesl ředitel RSVK Vladimír Sbirunov, mezi hosty přivítal mimořádného a zplnomocněného velvyslance RF v ČR Sergeje Kiseljova, který ve svém projevu blahopřál účastníkům k úspěchům dosažených v regionálních kolech a vyzdvihl význam festivalu a jeho poslání poznávat ruský jazyk prostřednictvím umění. Předseda České asociace rusistů Jiří Klapka pohovořil o historii Festivalu a poděkoval organizátorům a zejména učitelům ruského jazyka. Dále vystoupili moskevští herci: Sergej Čonišvili přečetl pozdravný dopis prezidenta Ruského Fondu kultury režiséra Nikity Michalkova a Sergej Kolesnikov přečetl dopis ředitele Nadace Russkij mir Vjačeslava Nikonova. Poté byla dlouholetým organizátorům festivalu a učitelům RJ udělena vyznamenání a čestná uznání. V Ruské federaci je festival ARS POETICA-Puškinův památník známý a je přijímán jako projev „lidové diplomacie“. Ví se o něm i mezi ruskými herci, zpěváky a básníky, od členů neformálních studiových divadel až po herce MCHATu a umělce Alexandrovova souboru. Pozdravný dopis zaslal sólista tohoto souboru Mistr Kalinka – Vadim Ananěv i osobnosti české kultury Eva Pilarová a Karel Gott, jejichž vklad v rozvoj česko-ruských uměleckých vztahů byl v předvečer Přehlídky oceněn udělením medaile Josefa Jungmanna.

Po oficiální části se více než 200 účinkujících představilo v tříhodinovém programu, který probíhal souběžně ve dvou sálech. Jako tradičně zaujala recitace studentů středních škol z Ostravy Anny Krajzlové a Matěje Kaloče, které připravila Klaudia Eibenová, pěvecký kolektiv Gymnázia Boskovice pod vedením Jiřiny Bártové nebo recitační skupina základní školy z Rumburka, kterou připravila Alla Pokorná. Půvabná byla montáž z Evžena Oněgina v podání studentů Gymnázia Uničov nebo recitace Nicol Steinerové ze Základní školy v Chomutově. Zaznamenali jsme letos větší zastoupení recitátorů a zpěváků z ruskojazyčných rodin, kteří mají zde možnost vystupovat společně s českými interprety a navazovat nové tvůrčí i osobní kontakty

Studenti Gymnázia Uničov se svým Oněginským pásmem představili účastníkům mezinárodní konference konané v září 2011 a záznam tohoto vystoupení zvítězil na

Mezinárodním Puškinským festivalu konaném v Moskvě v říjnu 2011. O dva týdny později zvítězila posluchačka Filozofické fakulty UP Olomouc Eva Žabková ve slovní kategorii na Festivalu Russkoe slovo v Sankt Peterburgu.

***K. Eibenová** Jednou dávno, po úplně prvním vítězství v Praze, jsme pásmo předvedli rodičům v Ostravě v Grandhotelu Imperiál. Slíbili jsme jim to na nádraží, kde nás vítali s konvalinkami, protože o úspěchu věděli z večerních televizních zpráv. Zákusků oslavenci měli, co hrdlo ráčí, ale ještě si vzpomněli, že po krajském kole jsem jim slíbila každému za 1. místo v národním kole dvě jízdy na autíčkách. Tak jsme šli. Jednoho ze „svých děcek“ jsem nedávno potkala. Asi dvoumetrový Evžen mi dal navštívenku, že když bych potřebovala, tak léčí ve fakulní nemocnici. Doktor nedoktor, stejně jsem si ho vybavila jako kohouta: „Иду на ногах в красных сапогах...“ Vyhráli ještě dvakrát, stali se laureáty, na autíčka chodili pak sami. Kde ty časy jsou?! Byl to můj první kolektiv laureátů, asi proto si jeho členy pamatují nejlíp. Další kolektivy (Devět deset jedenáct? Nevím.) se mi slévají, nepamatují se, kdo asi z celkem devadesáti členů byl ve kterém, ale i to je dobrá konverzace při náhodném setkání. Hlavně, že si pamatují oni. Že se i po létech rádi potkáváme a máme pro sebe úsměv. Vzpomínám i na učitele, se kterými jsem se seznámila v Praze, na různých seminářích a zájezdech. Byli jsme si konkurence, ale vážili jsme si jeden druhého, s obavami se těšili na výsledek práce jiných, dokázali si popřát. S věkem se při setkání objímáme, necháváme se pozdravovat, těšíme se na posezení, kdy Jiří Klapka vezme kytaru a společně zapějeme. O ta setkání lidí s lidmi mi v životě šlo a jde. Nás spojil Puškiňák.*

Poděkování obětavým pedagogům, umělcům i organizátorům

Praha – Zdeňka Banýrová, Konstantin Bljumovič, Stanislava Boudníková, Libuše Havlíková, Radka Hříbková, Světlana Kalousková, Jaroslav Komm, Anastasia Kopřivová, Vladimír Krestovský, Dana Martínková, Světlá Mathauserová, Jaroslava Petýrková, Raisa Posová, Helena Smažiková, František Sudnička, Jiřina Šubrtová, Jiřina a Zdeněk Tučanovi, Jaroslav Vávra, Marie Zelenková -Novotná, Jana Zvolánková, Hana Žofková.

StČ - Emma Burešová, Libuše Gregarová, Romana a František Hofmanovi, Olga Míková, Jana Šebestová.

JČ – Miroslav Forman, Zdeněk Okůnek, Alena Pancerová, Anita Pavlíčková.

ZČ - Ivana Machová-Mildnerová, Julie Masopustová, Ivana Mudrová, Stanislava Plačková, Pavel Stejskal, František Strnad, Jana Sováková, Adolf Vinšálek.

SČ - Iva Horská, Václava Kazmířová, František Kočí, Jana Korschnerová, Lina Koubková, Inuše Podrazilová, Slavomír Růžička, Jindra Rydvalová, Václav Sedláček, Marie Sachetová.

VČ- Jana Albrechtová, Hana Bendová, Elena a Radomír Bílí, Milan Bouška, Galina Kosych, Tomáš Ondrůšek, Blanka Rabasová, Helena Richterková, Eva Šreibrová.

StM - Karel Janíček, Květuše Lepilová, Tomáš Motýl, Jindra Pilátová, Ludmila Stěpanovová, Eva Vysloužilová, Miroslav Zahrádka.

JM – Galina Bínová, Jaroslav Dejl, Dana Fránková, Renée Grenarová, Aleš Kopka, Dobromila Kosinová, Věra Knapová, Věra Kramářová, Jarmila Krystýnková, Máša Kubátová, Jana Lorenzová, Natálie Miženková, Emilie Netoušková, Marie Pazderská, Jiří Pelán, Hana Potměšilová, Luboš Turek, Jaromír Vavroš, Lenka Vislousová, Ljubov Vondroušková.

SM - Milena Bálková, Ivanka Buchtová, Klaudia Eibenová, Dagmar Heroudová, Vladislava Holmanová, Jelena Chodilová, Anna Kudělová, Vanda Michalíková, Eva Mrhačová, Zdeňka

Nedomová, Marija Pšurná, Jiří Samlík, Karel Šesták, Rudolf Švanda, Jaromír Vařeka, Marie Vilišová, Miluše Wiedermannová, Mojmír Vavrečka, Česlava Žewucká.

Slovensko - Nora Bujnová, Eliáš Galajda, Elena Galánová, Katarína Gogová, Olga Kovačičová, Anna Ravingerová, Ludmila Henešová, Rozália Hokynková, Valerij Kupka, Michal Rohál, Jozef Sipko, Ivan Slimák, Nina Tjutčevová.

Zvláštní poděkování patří prof. PhDr. Evě Kollárové, PhD. dlouholeté předsedkyni Asociácie rusistov Slovenska

Do historie Puškinova památníku se svým vystoupením zapsali

Walter Bartoš, Venuše a Libuše Bicencovy, Jiří Březík, Filip Čapka, Hana Galová, Vladimír Frič, Hana Fryščáková, Dana Halamová, Lenka Halamová, Ivo Hrbáč, Markéta Hučková, Vladimír Chmelo, Radomír Jonczy, Viktor Mendl, Matěj Kaloč, Kateřina Kněžíková, Hana Kožová, Anna Krajzlová, Ivan Kusnjer, Miroslav Langer, Petr Lébl, Leoš Mareš, Natalie Marusenkova, Alexandr Matuška, Barbora Matušková, Táňa Medvecká, Tamara Mergeščíková, Romana Plačková, Petr Pleva, Markéta Stehlíková, Lucie Steinhubelová, Petra Špalková, Hynek Tomm, sourozenci Tučanovi, Eva Urbanová, Lucie Výborná, Václav Vislous, Lenka Vrtělová, Jana Zvolánková, ml., Irena Žabinská.

Vzpomínáme i na skvělé slovenské interputy mezi nimiž byli: Mária Čarná, Denisa Geislerová, František Heiser, Magdaléna Kohútová, Olga Kollárová, Ivan Kováč, Mária Matušková, Renáta Pauličková, Jana Skořepová, Martina Šindlerová a Lubomír Žumár.

Zvláštní poděkování paní Mgr. Jeleně Chodilové z Havířova a panu doc.ing. Ivanu Tjutčevovi, CSc. z Kyjeva za zapůjčení unikátních archivních materiálů a fotografií.

Budeme Vám vděčni za připomínky, vzpomínky i doplnění, které zařadíme do připravovaného sborníku k 50 letům Puškinova památníku.

Vydala Česká asociace rusistů ve spolupráci s Česko-ruskou společností, o.s. za finanční podpory Ministerstva kultury ČR v nakladatelství RT+RS servis v roce 2011.

Odpovědný redaktor: Anna Chlebina

Výtvarné zpracování: Art'om Jefimov

© Jiří Klapka

© Klaudia Eibenová

© Jaroslav Vávra

